

ÖĞRETMENLERİN SINIF İÇİ ÖĞRETİM ETKİNLİKLERİNİN ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

H. İsmail ASLANTAŞ*

Özet / Abstract

Araştırmada, ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin sınıf içi öğretim etkinliklerinde sergiledikleri beceriler, öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Araştırma tarama modeline dayalı betimsel bir araştırma olup uygulaması 2008–2009 öğretim yılında Kilis il merkezinde 10 resmi ilköğretim okulunda görevli 40 sınıf ve branş öğretmeni ve Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programlarında okuyan 117 öğretmen adayı öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde frekans ve yüzde tekniği kullanılmıştır. Araştırma elde edilen bulgular ışığında ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin sınıf içi öğretim uygulamalarında “öğretim strateji ve yöntemlerini seçip uygulamada” ve “öğretim teknolojilerinden yararlanmada” az düzeyde yeterli oldukları; “konu alanını bilmede” nispeten daha yeterli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf Yönetimi, İlköğretim, Öğretim Etkinlikleri

ASSESSING TEACHERS' CLASSROOM INSTRUCTION ACTIVITIES BASED ON TEACHER CANDIDATE'S OPINIONS

In this research, classroom instruction activity skills, shown by primary school teachers', were evaluated according to the teacher nominees' opinion. This research is a descriptive research based on scanning model an applied to 40 classroom and branch teacher employing in Kilis povinence primary shools and 117 teacher nominees who enrolled Turkish Teaching, Primary School Teaching and Social Studies Teaching programs on Muallim Rıfat Faculty of Education. Frequencies and percentages has used for data analysis. In the light of findings derived from research, teacher are poor sufficient on “choosing and applying the instruction strategies and methodology” and “using instruction technologies” and avarage sufficient on “awareness of subject area” in classroom instruction applications.

Key Words: Classroom Management, Primary Education, Instruction Activities

Giriş

Eğitim sistemi içinde okullar, eğitsel hedeflerin öğrencilere kazandırılması için hazırlanmış özel çevrelerdir. Bu özel çevre, istenen davranışların kazandırılması için kolaylaştırıcı, istenmeyen davranışların ise temizleneceği şekilde tasarlanmış bir çevredir. Başar (2001, 2–3)'a göre okul denen özel çevrenin “öğrencileri dış çevrenin güçlüklerinden koruma”, “istenmeyen davranışları temizleme” ve “farklılıkların oluşturacağı dengesizlikleri dengeleme” olmak üzere üç temel işlevi vardır. Okulların bu temel işlevlerini gerçekleştireceği yerler ise özel olarak düzenlenmiş sınıflardır. Terzi'ye (2002) göre okul denince ilk akla gelen şey çoğu kez sınıftır. Özel bir öğretim ortamı olan sınıf, eğitim sisteminin üretim merkezi, eğitimsel amaçların davranışa

* Yrd. Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

dönüştürüldüğü yerdir. Bir başka ifade ile sınıf, nitelikli insan gücünün yetiştirildiği eğitim sisteminin işlevsel bir parçasıdır.

Yönetimsel kurallarla ilk kez sınıf denilen ortamda karşılaşılan öğrencilere, programlarda yer alan bilgi ve beceriler yanında toplumsal yaşamın gerekli kıldığı her türlü ilke, kural, davranış, tutum ve değerler en sağlıklı biçimde sınıf ortamında kazandırılabilir (Sarıtaş, 2000). Bunun gerçekleşmesi ise öğretmenin sınıf yönetimi bağlamında birçok görevi yerine getirmesine bağlıdır.

Sınıf yönetimi bağlamında öğretmenin temel görevi öğrencilerde hedefler doğrultusunda istendik davranış değişikliği meydana getirmektir. Ancak öğretmen bu temel görevini yerine getirirken, derslere devam etmeyenleri belirleme, öğrencilerin sınıf içi etkinliklerini ve ödevlerini kontrol etme, öğretim materyallerini düzenleme, sınıftaki çalışma koşullarını geliştirme, öğretimi engelleyici etmenleri ortadan kaldırma gibi bazı akademik olmayan işlerle de uğraşmak zorundadır. Sınıfta bu tür işlerin düzenlenmesi sınıf yönetimi olarak kabul edilmektedir.

Öğretmenlerin sınıf yönetiminde başarılı olması, birçok etmene bağlı olmakla birlikte öğrencilerle sağlıklı iletişim kurma ve olumlu sınıf ortamı oluşturma bunların başında gelmektedir. Stanton ve Capel'e göre etkili öğretmen, öğrencilerine karşı açık, onlarla iyi anlaşılan, samimi, kararlı, duyarlı, sevecen, hoşgörülü ve anlayışlı kişilik özellikleri gösteren davranışlara sahip kişidir (Stanton, 1985; Capel & arkadaşları, 1995, Akt: Dilekmen).

Sınıfın iyi yönetilmesi, eğitimde başarılı olmak için ilk adım olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle öğretmenin liderlik rolü ön plana çıkmakta ve grup dinamizmini bilmesi önem kazanmaktadır. Bu bağlamda yönetim ile öğretim birbiriyle bağlantılı olmaktadır. Bir bakıma sınıf yönetiminde başarılı olanlar genellikle "iyi öğretmen" özelliklerini taşımaktadırlar. Öğretmenlerin eğiticilik özelliği kadar yöneticilik özelliklerinin de geliştirilmesi önem kazanmaktadır (Demirel, 1998:113). Buna göre başarılı bir öğretim için sınıfın iyi yönetilmesi; başarılı bir sınıf yönetimi için etkili bir öğretimin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Sınıf yönetimi kapsamında öğretmenin en temel görevlerinden biri öğrenmeyi sağlamadır. Bilgiyi öğrencilere aktaran, öğrenme etkinliklerini yönlendiren, rehberlik eden öğretmenin bu rolde kendine güveni tam olmalıdır. Öğretmenlerin öğrenmeyi sağlamadaki temel görevleri ve bu görevleri yerine getirirken yapmaları gereken işlemler şunlardır (Erden, 1992):

1. Öğretim Planlarının Hazırlanması: Formal eğitim planlı bir süreçtir.

Öğretmenler bu sürecin başında öğrencilere hangi davranışları, hangi kapsamla, nasıl kazandıracaklarını planlamaları gerekir. Öğretmenlerin planlama aşamasında, okul programında yer alan davranış ve kapsamdan öğrencileri içini uygun olanları seçerek kendi yıllık ve günlük planlarını hazırlamaları gerekir.

2. Öğretimi Sağlama: Öğretmenin öğrenme-öğretme sürecinde en önemli görevi öğrenme yaşantıları düzenleyerek öğrenmeyi sağlamaktır. Araştırmalar etkili bir öğretmenin öğretim sırasında şu işlemleri gerçekleştirmeleri gerektiğini göstermektedir.

a) Derse bir önceki öğrenmeleri ve önkoşul bilgileri özetleyerek başlama.

b) Hedefleri öğrencilere duyurma

c) Yeni materyali küçük adımlarla ve her adımdan sonra uygulama yaptırarak sunma.

- d) Detayla açıklama yapma.
- e) Çok sayıda soru sorma ve öğrencilerin kavrama düzeylerini kontrol etme.
- f) İlk uygulamalarda öğrenciye rehberlik etme.
- g) Öğrencilere sistematik dönüt düzeltme sağlama.
- h) Öğrencilere sınıfta yapacakları alıştırmalar verme ve bunları kontrol etme.

Eğitsel hedeflerin gerçekleşmesi önemli ölçüde öğretmenin sınıf içi öğretim uygulamalarının başarısında bağlıdır. Etkili öğretmen öğrencilerin ilgilerini bir konuya toplayabilir ve bunu sürdürebilir. Başarılı bir öğretmen, iyi öğrenmeye yol açan bir sınıf ortamı sağlar. Böyle bir sınıf yönetiminde öğrenme amaçlarına uygun öğretim teknikleri seçilir. Öğretim stratejileri öğrencinin öğrenme stilleriyle etkileştirilir, uyumlu kılınır. Öğrenmeyi sağlama olarak ifade edilen öğretme işi, öğretim ortamının eğitimsel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesini gerekli kılar. Açıkgöz (2000:9–10)’e göre öğretme, genel olarak öğrenmenin kolaylaştırılması, öğrenmeye rehberlik edilmesi ve öğrenene öğrenmeyi gerçekleştirmesi konusunda yardımcı olunmasıdır.

Öğretmen yüzyıllardır öğretim sürecinde başrolü oynamaktadır. Bu roller kimi zaman ağırlıklı bir şekilde öğreticilik olarak ön plana çıkarken bazı zamanlarda danışman, mesleki uzman, toplumsal lider, otorite figürü, aile reisi, rehber olarak kendini göstermektedir. Örgün eğitim kurumlarında hedef alınan davranışlar, program hazırlama, araç-gereç sağlama, öğretim etkinliklerini uygulama ve sonucu değerlendirme gibi işlemleri içermekte olup; bu işlemlere yürütme sorumluluğu öğretmene aittir (Sümbül, 1996).

Başarılı bir eğitim-öğretim için, sınıftaki eğitim-öğretim ortamının amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi sınıf yönetiminin ana işlevidir. Bu konuda yapılması gereken temel etkinlikleri Celep (2002) öğretim için uygun fiziksel ortamın hazırlanması, planlamanın en uygun biçimde yapılması, zamanın iyi yönetilmesi ve etkili kullanılması, sınıftaki sosyal ilişkilerin ve öğretimle ilgili davranışların öğretim amaçlarına uygun olarak düzenlenmesi şeklinde sıralamaktadır. Korkmaz (2003:189) da sınıf yönetiminde öğretmenin görevinin “öğrencilerin öğretim etkinliklerini destekleyici, olumlu davranışlar kazanmalarına yardımcı ve yönlendirici, istenmeyen davranışlara karşı ise değiştirici ve geliştirici bir tutum sergilemek” olduğunu belirtmektedir.

Etkili sınıf yöntemi, önemli ölçüde etkili öğretmenlik davranışlarının sınıf içinde sergilenmesine bağlıdır. Açıkgöz (2000)’e göre etkili bir öğretmen hangi tipteki öğretmen rolünü üstlenirse üstlensin, öğretimin nasıl yapılacağını veya öğretim süresi içerisinde yaşanan sorunları nasıl çözmesi gerektiğini bilen değil, bildiklerini nerede, nasıl ve ne zaman kullanacağını bilen öğretmendir.

Eğitim-öğretim ortamında öğretmen farklı yaklaşım, metot ve teknikleri kullanırken bazen bir lider, bazen rehber, bazen yönetici ve bazen de başkan rollerini ve görevlerini üstlenebilir. Bu nedenle öğretmen, sınıf ortamında yönetimle ilgili teorik bilgileri bilmesinin yanı sıra, yönetim süreçlerini sınıf ortamında uygulayabilmelidir. Sınıfta düzenli ve güvenli bir ortam yaratmalıdır. Bunun yanında öğrencilerde sorumluluk bilincinin oluşturulması ve davranışlarını düzenleyebilmelerini sağlamakta sınıf yönetimi açısından önemli bir yer tutmaktadır (Kuğuoğlu, 2004).

Can (2004)’e göre, etkili bir öğretmenin şu davranışları sergilemesi gerekir:

- Öğretim amaçları ile tutarlı davranır.
- Temel konuyu kavratmada alıştırmalar yapar.
- Yargılar geliştirerek, ana noktayı vurgulayarak ve geçerlilik ölçütlerine uygun sınavlar yaparak temel konuyu sürdürür.
- Ödül ve yaptırıma gerektiğinde yer verir.
- Zaman ve diğer etkenlerin farkında olup bu etkenleri önemser.
- Öğrencileri öğretimle aktif olarak ilişkili tutar.
- Dikkatlice planlanmış bilgiler ışığında öğrencilere bazı seçenekler sunar.

Etkili öğretmen, öğretim uygulamalarında nasıl davranacağını ve sınıf içi uygulamaları nasıl örgütleyeceğini bilir. Öğretmen sınıf içi öğretim uygulamalarında iyi bir motivatör olma, öğrencilerle etkili ve sağlıklı bir iletişim kurma, konulara uygun yöntem ve teknikleri etkili bir şekilde kullanma, öğrencileri derse aktif olarak katma gibi özellikleri sergilemesi beklenir. Doveston'a (1985) göre etkili öğretmen, öğrenciler ile iyi ilişkiler içinde bulunabilen, sunduğu konuya yönelik öğretim stratejisi geliştirebilen, yeni öğretim teknik ve kaynaklarını kullanan öğretmendir (Akt.Dilekmen, 2008).

Öğretmenlerin görevlerinin merkezinde öğretme işi bulunmaktadır. Sınıf içinde iyi bir öğretimin gerçekleşmesi, öğretmenin öğrencilerle sağlıklı ve etkili bir iletişim kurmasına, dersin içeriğine uygun strateji-yöntem ve teknikleri seçip uygulamasına, zamanı etkili yönetmesine, uygun materyalleri seçmesine bağlıdır. Eğitsel hedefler her şeyden önce nitelikli bir öğretimle gerçekleşebilir. Öğretimin niteliği de büyük ölçüde öğretmenin niteliğine ve sınıf içi öğretim etkinliklerinde göstereceği performansa bağlıdır.

Araştırmanın Amacı

Araştırma ile ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin sınıf içi öğretim etkinliklerini yönetme becerilerinin nasıl olduğunun öğretmen adaylarının görüşlerine göre belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla şu sorulara cevap aranmıştır:

- İlköğretimde görev yapan öğretmenlerin;
1. “Konu alanı bilgi” düzeyleri nedir?
 2. İlköğretimde görev yapan öğretmenlerin “öğretim strateji ve yöntemlerini kullanma becerileri” ne düzeydedir?
 3. İlköğretimde görev yapan öğretmenlerin “öğretim materyal ve teknolojilerinden yararlanmaları” ne düzeydedir?

Yöntem

Araştırmanın yürütülmesinde tarama modeli kullanılmış olup, betimsel bir nitelik taşımaktadır. Araştırma bir durum çalışması niteliği taşımaktadır. Yıldırım'a (2005) göre durum çalışmalarında gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi veri toplama yöntemleri kullanılabilir. Bu çalışmada veri toplamak için anketten yararlanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan Kilis Muallim Rifat Eğitim Fakültesi'nde 3.sınıfa devam eden öğrenciler, çalışmada kullanılan anket maddelerini cevaplandırmadan önce 5 hafta boyunca Kilis il merkezinde bulunan ilköğretim

okullarında görev yapan öğretmenleri ders etkinliklerinde izlediler. Araştırmaya katılan öğrenciler beş hafta boyunca günde ikişer saat olmak üzere öğretmenlerin sınıfta sergiledikleri etkinlikleri dört farklı boyutu (planlama, konu alanı bilgisi, öğretim sürecini yönetme, iletişim) dikkate alarak izlediler.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2008–2009 öğretim yılında Kilis Muallim Rıfat Eğitim Fakültesinin ilköğretim ve Türkçe öğretmenliği bölümlerinin 3.sınıflarında okuyan yaklaşık 170 öğrenci oluşturmaktadır. Evren küçük ve ulaşılabilir olduğu için tüm evren araştırmanın örneklemeine dâhil edilmiştir. Araştırmanın yapıldığı 2008–2009 öğretim yılında Kilis Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi İlköğretim Sınıf Öğretmenliği 3.sınıfta 42, Sosyal bilgiler öğretmenliği 3. sınıfta 44 ve Türkçe öğretmenliği 3.sınıfta 42 birinci öğretim ve 42 de ikinci öğretim olmak üzere toplam 170 öğrenci öğrenim görmekteydi. Araştırmaya katılan öğrenciler önce okullarda 5 hafta boyunca öğretmenleri sınıf içi öğretim etkinliklerinde izlediler ve daha sonra araştırmada veri toplamak için hazırlanan anketi gözlemleri ışığında doldurdular.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada YÖK tarafından eğitim fakülteleri için hazırlanan Fakülte-Okul İşbirliği Kılavuzunda bulunan “Aday Öğretmen Değerlendirme Formu” gözden geçirildikten sonra yeni maddeler eklenerek geliştirilmiş ve veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Anket, “Öğretmenlerde gözlenecek davranışlar” başlığı altında 18 maddeden oluşmaktadır. Anketteki maddeler (1) konu alanı bilgisi, (3) öğretim sürecini yönetme becerisi ve (3) öğretim materyal ve teknolojilerinden yararlanma becerisi, olmak üzere üç boyutta toplanmıştır. Anketin ilk üç maddesi “alan bilgisi”, 4., 5.,6., 7., 8., 9., 10., ve 12. maddeler “öğretim strateji ve yöntemlerini kullanma” ve geri kalan maddeler ise “öğretim materyal ve teknolojilerinden yararlanma becerisi”ni ölçecek şekilde hazırlanmıştır.

Taslak olarak geliştirilen ankete eğitim bilimleri alanındaki öğretim elemanlarının da görüşleri alınarak son şekli verilmiştir. Ankette öğretmenlerin göstermeleri gereken özellikleri ifade eden maddelerde gözlenen davranışın gözlenme düzeyi Likert tipi ölçekle üç düzeye ayrılmıştır. Ölçekteki düzeyler, öğretmenlerin göstermesi beklenen özelliklerin gözlenme sıklığına göre “Az”, “Orta” ve “İyi” olarak belirtilmiştir.

Araştırmada Kilis Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi İlköğretim ve Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde 2008–2009 öğretim yılında 3.sınıfta okuyan öğrencilerin ilköğretimde görev yapan öğretmenleri sınıf içi öğretim etkinliklerinde izlemeleri sonucu oluşturdukları görüşlerinden yararlanılmıştır. Öğrencilerin 3.sınıf 2.dönemde aldıkları “Sınıf Yönetimi” dersi 2 saat teorik ve 2 saat uygulama bölümlerinden oluşmaktaydı. Sınıf yönetimi ile ilgili teorik konular işlendikten sonra sınıf öğretmenliği öğrencileri ikişerli; sosyal bilgiler ve Türkçe öğretmenliği öğrencileri ise beşerli gruplara ayrıldılar. Gruplar gözlem yapmak üzere 5 hafta boyunca günde iki saat gözlem yapmak üzere okullara gönderildiler. Öğrencilerin okullara gönderilmesi için Kilis İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile görüşülüp ve resmi yazışmalar yapılarak gerekli izinler alındı.

2008–2009 öğretim yılında Kilis Muallim Rifat Eğitim Fakültesi'nin İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ve Türkçe Öğretmenliği bölümünde okuyan 170 öğrenci “sınıf yönetimi” dersinin uygulamasında Kilis il merkezinde bulunan okullara 5 hafta boyunca gözlem yapmak üzere gitmişlerdir. Öğrencilerin gözlem yapmalarından önce dersin teorik kısmı 10 hafta boyunca öğrencilere anlatılmıştır. Ayrıca anketteki maddeler gözlem sürecinden hemen önce araştırmacı tarafından öğrencilere açıklanmıştır. Gözlemin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili açıklamalar gözleme katılan tüm öğrencilere etraflıca açıklanmıştır.

Gözlem sonucunda öğrencilere anket formu verilerek doldurmaları istenmiştir. Öğrencilerin doldurdukları anketler toplanarak incelenmiştir. Eksik ve hatalı olan anketler belirlenerek çıkarılmıştır. Bazı öğrenciler ise aldıkları anketleri teslim etmişlerdir. Toplam 117 anket değerlendirmeye alınmıştır ve veriler “SPSS for windows” istatistik paket programı kullanılarak analizi yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde frekans dağılımları ve yüzde hesaplarından yararlanılmıştır. Gözlemciler tarafından doldurulan gözlem formları tek tek incelenerek eksik ve hatalı olanlar çıkarıldıktan sonra veriler tablolara aktarılmıştır. Tablolara aktarılan verilerin frekansları ve yüzdeleri hesaplanarak analiz edilmiştir. Daha sonra tablolaştırılan verilerle ilgili değerlendirmeler ve yorumlar yapılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Araştırmada veri toplamak için geliştirilen anketten elde edilen veriler tablolaştırılmış ve verilere dayalı analiz ve yorumlar yapılmıştır. Tablodaki veriler araştırmanın alt problemleri ele alınmadan önce genel olarak araştırmanın amacında belirtilen temel probleme göre ele alınıp yorumlanmıştır.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin “sınıf içi öğretim yönetimi becerileri” konusundaki görüşleri

Sıra No	Maddeler	Az		Orta		İyi		Xort	SS
		f	%	f	%	f	%		
1	Konunun gerektirdiği sözel ve görsel dili (şekil, şema, grafik, formül vb.) uygun biçimde kullanabilme	20	17,1	66	56,4	31	26,5	2,09	0,65
2	Konuya ve hedeflere uygun materyalleri kullanma	55	47,0	35	29,9	27	23,1	1,76	0,72
3	Konuya ve hedeflere uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanma	65	55,6	35	29,9	17	14,5	1,58	0,70
4	Derse uygun bir giriş yapabilme	29	24,8	57	48,7	31	26,5	2,01	0,71
5	Dersin hedeflerinden öğrencileri haberdar etme	47	40,2	37	31,6	33	28,2	1,68	0,71

H. İsmail ASLANTAŞ

6	Önceki konularla işlenen konu arasında bağ kurma	25	21,4	55	47,0	37	31,6	1,96	0,77
7	Öğrencilerin soru sormalarını teşvik etme	51	43,6	38	32,5	28	23,9	2,27	0,70
8	Öğrencilere düşünmeyi sağlayan sorular sorabilme	53	45,3	39	33,3	25	21,4	1,76	0,72
9	Öğrencilerin etkinliklerini kontrol etme	54	46,2	48	41,0	15	12,8	1,66	0,73
10	Öğrenciler sıkıldıklarında dersi fazla kesintiye uğratmayacak uygun bir ara verme (Fıkra ya da örnek olay anlatma vb.)	59	50,4	41	35,1	17	14,5	1,64	0,69
11	Sunum yapıyorsa sunumu görsel materyallerle destekleme	46	39,3	38	32,5	33	28,2	1,88	0,67
12	Dönüt ve düzeltmeleri uygun şekilde yapabilme	14	12,0	36	30,8	67	57,3	1,88	0,81
13	Öğretim teknolojilerinden yararlanabilme	59	50,4	43	36,8	15	12,8	1,47	0,70
15	Öğrenci sorularına uygun ve yeterli yanıtlar oluşturabilme	16	13,7	48	41,0	53	45,3	2,37	0,70
15	Konuyu gerçek hayatla ilişkilendirebilme	49	41,1	51	46,4	17	14,5	2,31	0,70
16	Dersin sonunda özetleme yapabilme	30	25,6	59	50,4	28	23,9	2,07	0,64
17	Derse ilgi ve güdünün sürekliliğini sağlayabilme	59	50,4	41	35,1	17	14,5	1,66	0,69
18	Övgü, takdir etme ve diğer pekiştirme şekillerine başvurma	35	29,9	66	56,8	16	13,3	1,98	0,70

Tablodaki veriler incelendiğinde ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin sınıf içi öğretim yönetimi becerilerinde orta düzeyde yeterli oldukları anlaşılmaktadır. Ancak öğretim yönetiminin farklı boyutları açısından öğretmenlerin aynı derecede algılandıkları söylenemez. Tablodaki verilere bakıldığında ankete katılan öğretmen adaylarının öğretmenlerin sınıf içi öğretim becerileri konusundaki algılarının farklılaştığı görülmektedir. Bazı maddelerde öğretmen adaylarının algı düzeyleri düşükken bazı maddelerde nispeten yüksek bazılarında ise orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Anketi cevaplandıranların algılarına göre öğretmenlerin beceri düzeylerinin yüksek görüldüğü maddeler:

12.madde: Dönüt ve düzeltmeleri uygun şekilde yapabilme (f:67, % 57,3)

15.madde: Öğrenci sorularına uygun ve yeterli yanıtlar oluşturabilme (f:53, %45,3)

Bu maddeler incelendiğinde öğretmenlerin anketi cevaplayan öğretmen adaylarının algılarına göre öğretmenlerin yeterli düzeyde oldukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin özellikle ders içindeki kesinti engellemelere karşı çoğunlukla uygun tedbirleri aldıkları anlaşılmaktadır. Anketi cevaplandıran 117 katılımcıdan sadece 4 kişi öğretmenlerin sınıf içinde oluşan kesinti engellemelere karşı uygun tedbirleri alma konusunda yetersiz olduklarını düşünmektedirler. 12. ve 15 maddeler daha çok öğretmenlerin alan bilgisi yeterliliklerini ölçmeye yöneliktir. Bu maddelere verilen cevaplardan öğretmenlerin alanlarında yeterli oldukları söylenebilir. 6.madde de 12.ve 15. maddelere paralel bir madde olarak düşünülebilir. Çünkü önceki konu ile işlenen konu arasında bağ kurabilmek alan bilgisini de gerektirmektedir. Bu durum dikkate alındığında 6. maddeye 117 katılımcıdan 92'si öğretmenlerin orta ve iyi düzeyde olduklarını belirtmektedirler.

Araştırmaya katılıp anketi cevaplandıranların algılarına göre öğretmenlerin beceri düzeylerinin düşük görüldüğü maddeler:

Madde 2: Konuya ve hedeflere uygun materyalleri kullanma (f:55, % 47)

Madde 3: Konuya ve hedeflere uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanma (f:65, % 56,5)

Madde 5: Dersin hedeflerinden öğrencileri haberdar etme (f:47, %40,7)

Madde 7: Öğrencilerin soru sormalarını teşvik etme (f:51, % 43,6)

Madde 8: Öğrencilere düşünmeyi sağlayan sorular sorabilme (f:53, % 43,5)

Madde 9: Öğrencilerin etkinliklerini kontrol etme (f:54, % 46,2)

Madde 10: Öğrenciler sıkıldıklarında dersi fazla kesintiye uğratmayacak uygun bir ara verme (Fıkra ya da örnek olay anlatma vb.) (f:59, % 50,4)

Madde 13: Öğretim teknolojilerinden yararlanabilme (f:59, % 50,4)

Madde 15: Konuyu gerçek hayatla ilişkilendirebilme (f:49, % 41,1)

Madde 17: Derse ilgi ve güdünün sürekliliğini sağlayabilme (f:59, % 50,4)

Tablodan anlaşıldığına göre araştırmaya katılarak anketi cevaplandıran öğretmen adayları yukarıdaki 10 maddede belirtilen becerilerde öğretmenleri diğer maddelerde belirtilen becerilere göre daha düşük düzeyde yeterli görmektedirler. Bu on madde anketin yarısını oluşturmaktadır. Buradan hareketle öğretmen adaylarının algılarına göre öğretmenlerin sınıf içi öğretimin yönetiminde beceri düzeylerinin düşük olduğu alanların yeterli oldukları alanlara göre daha fazla olduğu söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin yarısından çoğunun (% 56,5) konuya ve dersin hedeflerine uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanamadıkları anlaşılmaktadır. Ankete cevap veren 117 kişiden sadece 17'si (%14,5) öğretmenleri konulara ve dersin hedeflerine uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanmada yeterli olduklarını düşünmektedirler. Anketin diğer maddeleriyle karşılaştırıldığında 3.maddeye verilen cevaplarda anketi cevaplandıran 117 kişiden 65'i (% 55,6) öğretmenleri adı geçen beceri açısından "az" düzeyde yeterli bulmaktadırlar. Bu verilere göre, öğretmenlerin öğretim yöntem ve tekniklerini uygulama konusunda yetersiz oldukları söylenebilir. Oysa etkili ve verimli bir öğretimin gerçekleşmesi için uygun yöntem ve tekniklerden yararlanmaya bağlıdır.

Araştırmaya katılarak anketi cevaplandıran öğretmen adaylarının yüzde elliden fazlası öğretmenlerin öğretim etkinliklerini sürdürürken öğretim teknolojilerinden yararlanma konusunda az düzeyde yeterli olduklarını düşünmektedirler. Anketi cevaplayan 117 katılımcıdan sadece 15'i (% 12,8) öğretmenlerin bu konuda iyi düzeyde olduklarını belirtmişlerdir. Nitekim araştırmaya esnasında yüz yüze görüşülen öğretmen adaylarının bu durumu teyit ettikleri gözlemlenmiştir. Teknolojinin öğretim etkinliklerinde kullanılması dersin verimliliği, öğrencilerin aktif katılımı ve dikkat sürelerinin artması gibi konularda önemli bir etken olduğu ve ayrıca zamandan ve emekten tasarruf sağladığı bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla öğretmenlerin öğretim etkinliklerinde öğretim teknolojilerinden mümkün olduğunca yararlanmaları öğretimin etkililiği ve verimini artıracaktır.

Yukarıda verilen 10 maddeyle ilgili veriler incelendiğinde öğretmenlerin çağdaş eğitimin gereği olan öğrencilerin derse aktif katılımlarını sağlama konusunda istenen düzeyde olmadıkları anlaşılmaktadır. Aktif katılımın gereği olan öğrenci etkinliklerini kontrol etme, soru sorma, düşünmeyi sağlayıcı sorular sorma, öğrencilerin soru sormalarına fırsat sunma, konuyu gerçek hayatla ilişkilendirme, öğrenciler sıkıldıklarında uygun tedbirleri alma gibi konularda araştırmaya katılıp anketi cevaplandıran öğretmen adaylarına göre öğretmenler az düzeyde yeterli görülmektedirler. Öğrencilerin derse aktif katılımlarının sağlanması konusunda öğretmenin işlenen ders konularına uygun düşünmeyi sağlayıcı soru sormaları önemli bir etkinliktir. Bu konu ile ilgili maddeye verilen cevaplarda öğretmen adaylarının 25'i (%21,4) öğretmenlerin iyi düzeyde olduklarını belirtmektedirler. Yine benzer bir madde olan "Öğrencilerin soru sormalarını teşvik etme" maddesine verilen cevapta 117 kişiden 51'i (% 43,6) öğretmenlerin bu beceriyi az düzeyde gösterdiklerini düşünmektedirler. Tablodaki verilere göre öğretmen adaylarının çok azı (17 kişi, %14,5) "Öğrenciler sıkıldıklarında dersi fazla kesintiye uğratmayacak uygun bir ara verme (Fıkra ya da örnek olay anlatma vb.)" etkinliğinde iyi düzeyde olduklarını; 59'u (%50,4) az düzeyde yeterli olduklarını belirtmektedirler.

Öğretimin etkili olarak yönetilmesinin şartlarından biri de öğrencilerin derse ilgi ve güdülerinin sürekliliğinin sağlanmasıdır. Bu hususu belirten anketin 17.maddesine verilen cevaplara bakıldığında anketi cevaplayan 117 kişiden 59'u (% 50,4) öğretmenlerin az düzeyde, 17 kişi (514,5) iyi düzeyde yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre öğretmenlerin önemli bir kısmının öğrencilerin derse ilgi ve güdülerinin sürekliliğinin sağlanmasında beklenen düzeyde olmadıkları söylenebilir.

Tablodaki veriler incelendiğinde, anketi cevaplandıran öğretmen adaylarının algılarının orta düzeyde yoğunlaştığı maddeler:

Madde 1: Konunun gerektirdiği sözel ve görsel dili (şekil, şema, grafik, formül vb.) uygun biçimde kullanabilme (f:66, %56,4)

Madde 4: Derse uygun bir giriş yapabilme (f:57, % 48,7)

Madde 6: Önceki konularla işlenen konu arasında bağ kurma (f:55, %47,0)

Madde 16: Dersin sonunda özetleme yapabilme (f:59, 50,4)

Madde 18: Övgü, takdir etme ve diğer pekiştirme şekillerine başvurma (f:66, %56,8)

Araştırmaya katılıp anketi cevaplandıran öğretmen adayları öğretmenleri "konunun gerektirdiği materyalleri uygun biçimde kullanma" becerisinde "orta

düzeyde” yeterli görmektedirler. Özellikle kuramsal bilgiye dayalı soyut konuların işlenirken konuyu somutlaştıracak materyallerden yararlanmak dersi öğrenci için sıkıcılıktan kurtardığı bilinmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin konuları işlerken şekillerden, grafiklerden, tablolardan ve diğer görsellerden yararlanması mümkün olduğu ölçüde yararlanması öğretimin yönetimini etkili hale getireceği gözden uzak tutulmamalıdır.

Anketin 18.maddesinde, orta düzeyde algılamanın ön planda olduğu görülmektedir. Anketi cevaplandıran 117 kişiden 66’sı (% 56,8) orta düzeyde bir algılamaya sahiptir. Bu maddenin verilerine bakıldığında, öğretmenlerin, öğrenci etkinliklerini pekiştirme konusunda orta düzeyde yeterli oldukları kanaatine varılmaktadır.

Tabloya göre, orta düzey algılamanın nispeten yüksek olduğu beş madde bulunmaktadır. Yine iyi düzeyde algılanan madde sayısı orta düzeyde algılananda olduğu gibi beştir. Diğer on maddenin verilerine göre öğretmen adayları ilköğretimde görev yapan öğretmenleri, sınıf içi etkinliklerin yönetimi konusunda az düzeyde yeterli görmektedirler.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen verilere dayalı yapılan çözümlenmelerde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının % 56’sı ilköğretimde görev yapan öğretmenleri “konuya ve hedeflere uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanma” becerisinde az düzeyde yeterli görmektedirler. Etkili ve verimli bir öğretimin etkenlerinden biri de dersin hedeflerine uygun strateji, yöntem ve teknikleri seçip doğru bir biçimde uygulamaktır. Özellikle de öğrencilerin etkin katılımını sağlayan; öğrencileri düşünmeye, araştırmaya, işbirliğine yönelten yöntem ve teknikleri kullanmak çağdaş eğitim anlayışının gereğidir. Bu nedenle öğretmenlerin gerek hizmet öncesi gerek hizmet içinde öğretme strateji, yöntem ve teknikleri konusunda yeterli bir donanıma sahip olmaları sağlanmalıdır. Moore (2000:14)’a göre, öğretmen öğrencilere bilgiyi aktarmada güçlük yaşıyorsa etkili bir öğretimi sağlayamaz. Demirel (2004:72)’e göre sınıf içinde öğrenme-öğretme sürecinin etkili olabilmesi uygun yöntemlerin seçimiyle doğru orantılıdır. Bu nedenle öğretmenlerin öğretimde yöntem becerisi ve zenginliğine sahip olması etkili öğretmenlik için temel bir zorunluluktur.

Araştırmada öğretmenlerin aktif katılımı sağlama konusunda yeterli görülmedikleri anlaşılmaktadır. Bu beceriyi ölçtüğü varsayılan anketin 2,3,5,7,8,9,10,13,15,17 maddelerine verilen cevaplara bakıldığında araştırmaya katılan öğretmen adayları öğretmenleri büyük ölçüde “az” düzeyde yeterli görmektedirler. Oysa çağdaş eğitim anlayışında eğitimin aktif katılımı sağlayıcı ve öğrenci merkezli olması gerektiği ileri sürülmektedir. Bu anlayışın Türk eğitim sisteminde tam olarak yerleşmediği anlaşılmaktadır. Bu araştırmaya benzer bazı araştırmalarda benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Özbek ve Yeşil (2009)’in yaptıkları bir araştırmada öğretmen adayları öğretim elemanlarını, öğretim strateji ve yöntemleri konusunda “az” düzeyde yeterli görmektedirler. Başka bir araştırmada Şen ve Erişen (2002) benzer bulguları elde ettikleri anlaşılmaktadır. Aksu, Çivitçi ve Duy (2008) Yüksek öğretim öğrencilerinin öğretim elemanlarının ders uygulamaları ve sınıf içi davranışlarına ilişkin görüşleri adlı çalışmada öğretim elemanlarının öğrencilerin derse aktif katılımlarının

sağlanmasında öğrenci görüşlerine başvurmuşlar ve öğrenciler öğretim elamanlarını % 54 oranında kısmen yeterli görürken, % 20 oranında yetersiz görmektedirler. Anketi cevaplayanların ancak % 26'sı öğretim elemanlarını öğrencilerin derse aktif katılımını sağlamada yeterli bulmaktadırlar.

Araştırmada, ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin öğretim teknolojilerinden yararlanmada yeterli olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretim etkinliklerinde öğretim teknolojilerinden yararlanmak, öğretimin hedeflerine daha kolay ve etkin olarak ulaşılmasını sağlayacaktır. Öğretimde teknoloji materyal kullanmayı da gerekli kılar. Materyal kullanımı ise öğretim ortamının daha ilgi çekici; öğrencilerin dikkatlerinin uyanık ve derse motive olmalarını sağlayıcı bir etkisinin olduğu bilinen bir gerçektir. Bilgisayar ve internet gibi araçları öğretim ortamında etkili olarak kullanmak öğretimde verimlilik ve etkililiği artıracaktır.

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin kendi branşlarının gerektirdiği konu alanı uzmanlığında diğer özelliklere göre daha yeterli oldukları anlaşılmaktadır. Kılıç ve Saruhan (2006) tarafından yapılan bir araştırmada, öğretmen adayları öğretmenlerin en başarılı oldukları alanı “alanı ile ilgili temel ilke ve kavramları kullanma ve konuyu yaşama ilişkilendirme” olarak belirtmişlerdir.

Sonuç olarak ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin sınıf içi öğretim etkinliklerinde göstermeleri gereken beceriler açısından beklenen düzeyde olmadıkları ve bu sonucun benzer araştırma sonuçları ile paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının gözlemlerine dayanan görüşlerine göre öğretmenlerin en az yeterli görüldükleri beceri alanının “konuya ve hedeflere uygun strateji, yöntem ve teknikleri kullanma (f:65, % 56,5)”; en yeterli görüldükleri becerinin ise “ders esnasında sınıfın farklı noktalarında bulunabilme” olduğu tablodaki verilerden anlaşılmaktadır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre sunulabilecek öneriler maddeler halinde belirtilmiştir:

1. İlköğretimde görev yapan öğretmenler çağdaş öğrenme yaklaşımları, sınıf yönetimi, öğretim strateji ve yöntemlerini kullanma, aktif öğrenme gibi konularda hizmet içi eğitime tabi tutulmalıdır.

2. Yeni uygulamaya konulan ilköğretim programları konusunda uzman kişiler tarafından öğretmenlere okullarda yerinde rehberlik ve bilgilendirme yapılmalıdır.

Kaynakça

- Açıkgöz, K. Ü. Etkili Öğrenme ve Öğretme, Kanyılmaz Yayıncılık, İzmir, 2000.
- Aksu, M. B., Çivitçi, A ve Duy, B. “Yüksek Öğretim Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Ders Uygulamaları ve Sınıf İçi Davranışlarına İlişkin Görüşleri”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 2008, ss. 17–42.
- Başar, Hüseyin. Sınıf Yönetim, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2001.
- Can, Niyazi. “Öğretmenlerin Geliştirilmesi ve Etkili Öğretmenlik Davranışları”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 16 (1), 2004, ss. 103–119.
- Capel, S., Leask, M.,&Turner, T. Learning to Teach in the Secondary School A Comparison to School Experience, London&New York, Roudledge, 1995.
- Celep, C. *Sınıf Yönetimi ve Disiplini*, Ankara, Anı Yayıncılık, 2002.

- Demirel, Ö. Genel Öğretim Yöntemleri, Kardeş Yayınevi, 1998.
- Demirel, Ö. Öğretme Sanatı, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2004.
- Dilemken, M. “Etkili Eğitim İçin Etkili Öğretmenlik”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(8), 2008, ss. 213–221.
- Erden, M. “Öğretmen Yetiştirme Programlarının Pedagojik Formasyon Derslerinin Geliştirilmesine Yönelik Bazı Önerileri”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı: 8, 1992, ss. 133–142.
- Kılıç, A. ve Saruhan, H. “Teknik Eğitim Fakültesi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Becerileri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 2006, ss. 407–417.
- Kıran, H. ve diğerleri. Etkili Sınıf Yönetimi, Anı Yayıncılık, Ankara, 2009.
- Korkmaz, İ. İstenmeyen Davranışların Önlenmesi, Sınıf Yönetimi, (Edt. Zeki Kaya), Pegem Yayınları, Ankara, 2002.
- Kuğuoğlu, H. “Sınıf Öğretmenliği Bölümü Mezunu Aday Öğretmenlerin Kendi Algılamalarına Göre Sınıf Yönetimi Alanındaki Yeterliliklerini Algılamalarına Dair Görüşleri ve Önerileri”, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya, 2004.
- Moore, K. D. Öğretim Becerileri, (çev. N. Kaya), Nobel Yayıncılık, Ankara, 2000.
- Sarıtaş, M. “Sınıf Yönetimi ve Disiplinle İlgili Kurallar Geliştirme ve Uygulama”, *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, (Edt. Leyla Küçükahmet), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2000.
- Sünbül, A. Murat. “Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Roller”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8(3), 1996, ss. 597–608.
- Terzi, A.R. “Sınıf Yönetimi Açısından Etkili Öğretmen Davranışları”, *Milli Eğitim Dergisi*, 2002, s. 155–156.
- Özbek, R. ve Yeşil R. “Öğretim Elemanlarının Sınıf İçi Öğretim Yeterlilikleri”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 2009, ss. 115–128.
- Şen, H.Ş. ve Erişen, Y. “Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Öğretim Elemanlarının Etkili Öğretmenlik Özellikleri”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 22, Sayı: 1, Ankara. 2002.